

APROXIMACIÓ A LA DEFINICIÓ DE CINEMA NEGRE (II)

L'article anterior acabava fent referència a la pel·lícula *Out of the Past* (*Retorno al pasado*) de Jacques Tourneur, estrenada l'any 1947. En aquesta segon article es farà un comentari detallat de la pel·lícula esmentada per veure'n alguns trets que porten a entendre el que és una pel·lícula negra.

Out of the Past és una pel·lícula basada en la novel·la *Build My Gallows High*, de Geoffrey Homes, pseudònim de Daniel Mainwaring, publicada l'any 1946. És evident que entre la pel·lícula i el llibre hi ha molts de punts en comú, sobretot si es té en compte que l'autor de *Build My Gallows High* i el guionista són la mateixa persona. No obstant això, no es pot deixar de banda el fet que en l'elaboració del guió cinematogràfic participà un altre autor del gènere negre de gran renom: James M. Cain.¹

Respecte de Geoffrey Homes (1902-1977), a més de la novel·la ja esmentada, va escriure *The Doctor Died at Dusk* (1936), *The Man Who Murdered Himself* (1936), *The Man Who Didn't Exist* (1937), *The Man Who Murdered Goliath* (1938) i *Then There Were Three* (1938). Algunes d'aquestes novel·les foren adaptades al cinema, fet que li permeté col·laborar des del 1942 com a guionista, tasca a la qual, després de publicar *Build My Gallows High*, es dedicà exclusivament. Com gairebé totes les persones de pensaments esquerrans, va patir problemes seriosos durant la caça de bruixes.

De la seva banda, James Mallaham Cain (1892-1977) és un dels autors, juntament amb Dashiell Hammett i Raymond Chandler, més coneguts del gènere negre nord-americà. Dues pel·lícules clau d'aquest gènere, *Double Indemnity* (*Perdición*), de Billy Wilder (1944), i *The Postman Always Rings Twice* (*El cartero siempre llama dos veces*), de Tay Garnett (1946), estan basades en dues novel·les seves, amb el mateix nom que la pel·lícula en ambdós casos.

Jacques Tourneur (1904-1977), el director, és un realitzador cinematogràfic nord-americà d'origen francès i fill del també realitzador francès Maurice Tourneur. Es pot assegurar que *Out of the Past* és una de les millors pel·lícules d'aquest director, però segurament és més conegut

com a autor de pel·lícules de caire fantàstic, com ara *Cat People* (La mujer pantera, 1942) i *I Walked With a Zombie* (Yo anduve con un zombi, 1943), i d'alguns westerns memorables, com són *Canyon Passage* (Tierra generosa, 1946) i *Wichita* (1955). Aquestes pel·lícules són només mostres d'un dels directors que va demostrar ser un dels gran dels anys daurats de Hollywood.

A *Out of the Past* des del començament ja s'intueix que allò que es comença a mostrar no pot acabar bé de cap de les maneres: un cotxe arriba a Bridgeport, una població petita de Califòrnia; s'atura i el conductor demana per Jeff Bailey (Robert Mitchum), que ara no és al poble. Durant els primers minuts de la pel·lícula hi ha una presentació in absentia d'aquest personatge. Es dedueix, per les respostes que obté el conductor sobre Jeff Bailey, que es tracta d'un personatge que no desperta gaire simpaties entre la gent de Bridgeport. Mentre passa això, es veu que Jeff es troba amb Ann Miller (Virginia Huston) en un paisatge idíl·lic. S'estimen i ja fan plans per al futur, tot i que Ann és festejada per Jimmy Caldwell, el policia local del poble.

Una vegada que Jeff torna al poble, es troba amb la persona que havia demanat per ell, un enviat del gàngster Whit Sterling (Kirk Douglas). Li diu que precisament Sterling l'espera l'endemà per parlar-hi. Mentre Ann acompanya Jeff al lloc de trobada amb Sterling, Jeff li conta tota la història² que el lliga amb Whit Sterling, uns fets que fins i tot l'obligaren a canviar de nom, ja que realment ell és Jeff Markham i no Bailey:

Tres anys enrere, Jeff fou contractat per Sterling perquè trobés Kathie Moffa (Jane Greer), que li havia disparat i se n'havia anat amb quaranta mil dòlars. Quan la trobà a Acapulco, però, en comptes de lliurar-la a Sterling, Jeff caigué en el parany³ que Kathie li havia preparat per tal de sortir de l'embolic en què s'havia ficat. La trampa era fer-li creure que ella no tenia els diners i que se n'havia enamorat. Una nit decidiren fugir de Whit Sterling i amagar-se a la ciutat de San Francisco.⁴ Una vegada que ja s'hi havien instal·lat, tot anava bé, fins que aparegué un enviat de Whit Sterling que els havia localitzat i, en comptes d'anar a avisar Whit Sterling, va intentar fer-los xantatge. La proposta era callar si li donaven els quaranta mil dòlars amb què fugí Kathie. Tot i no ser necessari, Kathie matà el xantatgista i fugí de l'escena de l'assassinat i de la vida de Jeff, però perdé el paper del banc en què es veia que ella havia fet un ingrés de

quaranta mil dòlars, paper que descobrí Jeff, que ara sabia quina mena de persona era Kathie.

L'acció torna ara al moment present, en què Ann deixa en Jeff a la porta de la casa de Whit Sterling, que proposa a Jeff que l'ajudi a recuperar uns papers que el comprometen, a canvi de no tenir en compte que l'havia enganat en el passat. Jeff no té més remei que acceptar i encara ha de suportar de nou Kathie, que ha tornat a viure amb Sterling. Aquesta és la fita que marcarà finalment la seva destrucció. Tot i intuir-ho, Jeff no pot evitar caure en la trampa que li han parat Sterling i Kathie: és acusat de l'assassinat de la persona que tenia els papers comprometedors de Whit Sterling i, gràcies a una declaració falsa de Kathie que finalment —i gens casualment— caurà en mans de la policia, del xantatgista realment mort per Kathie. Fugitiu, encara té la possibilitat de veure's amb Ann. El diàleg que mantenen ambdós deixa ben clar que Ann encara l'estima i que hi confia. Jeff creu que encara té una possibilitat d'arreglar-ho tot, però les xarxes que ha preparat Kathie estan molt ben parades i no se'n port sortir. Kathie l'obliga a deixar de banda Ann i a fugir cap a un altre país. Davant d'aquesta situació, Jeff telefona a la policia per avisar-los de la fugida que preparen. Quan ja tots dos són dins del cotxe, un control policíac intenta aturar-lo. Kathie, en assabentar-se'n, mata en Jeff i ella és abatuda a trets per la policia. No només hi ha, per dir-ho d'aquesta manera, la destrucció física de Jeff, ja que també hi ha el malentès que fa que Ann cregui que Jeff només se n'havia aprofitat perquè encara realment estimava na Kathie. La destrucció, doncs, és total: no només mor, sinó que hi ha un procés de degradació moral del concepte que Ann tenia de Jeff.

Respecte d'Out of the Past, el director i crític francès Bertrand Tavernier afirma: «La sonambúlica interpretació de Robert Mitchum frente a un notable Kirk Douglas, y la estremecida dirección infunden un aire de pesadilla a esas perigraciones de un detective, prisionero semi-voluntario de una serie de maquinaciones.»⁵ Un factor que contribueix a la creació d'aquest aire de malson és la tasca feta pel director de fotografia Nicholas Musuraca, també cap de fotografia en algunes pel·lícules de Fritz Lang. Nicholas Musuraca, italià de naixement, és un altre exponent dels europeus emigrats a Hollywood i que contribuïren a crear una cinematografia que, a partir del eclecticisme que aquest fet suposa, fins als anys cinquanta pot considerar-se una de les millors del món. La il·luminació que fa servir Musuraca mitjançant composicions geomètriques crea tot un món propi ple de característiques oníriques i d'aspecte amenaçador. La fotografia en

blanc i negre encara augmenta més aquestes sensacions. A més, la identificació de la llum diürna amb les imatges que passen al camp i la llum nocturna amb les que passen a la ciutat és molt comuna en gran part de les pel·lícules de gènere negre (High Sierra (El último refugio), Raoul Walsh, 1941 o They Live by Night (Los amantes de la noche), Nicholas Ray, 1947, en són també exemples ben significatius). Per tant, el món rural (claror) és vist com el lloc beatífic i l'urbà (fosca) és identificat com el cau del mal.

Encara també es pot assenyalar la presència de la dona fatal, encarnada pel personatge de Kathie Moffa i que té com a part oposada la figura d'Ann Miller. Mentre la primera fa referència al tipus de dona que, servint-se de la seva sexualitat, provoca que l'home que se li ha interposat caigui en desgràcia, la segona funciona com a prototipus de la dona que es converteix en l'esposa submisa que sempre fa costat a l'home.

Un darrer punt que cal esmentar és el tractament del personatge de Jeff Bailey: no és un personatge maniqueu, és a dir, no és cap paradigma d'home dolent o, per contra, d'home bo, sinó que és un personatge fill del seu temps i de la circumstància que li ha tocat viure. És un home que s'ha deixat emportat per l'engany i que ha caigut en el parany parat per una dona. És fill de la misèria,⁶ sempre ha hagut de lluitar per sobreviure i tanmateix acaba assassinat enmig d'una carretera vist simplement com «un home molt dolent» que ha merescut la mort apropiada segons la seva condició.

¹ El nom de James M. Cain, però, no figura en els títols de crèdits, ja que, com a guionista, només apareix el nom de Geoffrey Homes.

² Història que l'espectador veu reflectida en un llarguissim flashback.

³ És molt explícit que en aquest procés de seducció surtin imatges d'ells dos en una platja en les quals hi ha esteses unes xarxes que més aviat semblen teranyines. Cal recordar que l'apel·latiu dona fatal en anglès és *spider-woman*.

⁴ Però, d'una forma molt il·lustrativa, ja es veu que aquesta fugida no anirà bé: ells dos són dins la casa d'ella i a fora hi ha tempesta; mentre comencen a besar-se, la porta s'obri violentament i la càmera, tot seguit, ens mostra la pluja i els llamps, com un presagi d'allò que s'esdevindrà més tard. D'una imatge en què domina la passió, es passa a una altra on impera la violència.

⁵ Tavernier, B.; Coursodon, J-P. *50 años de cine norteamericano*. Madrid: Akal, 1997, tom 2, pàg. 1052.

⁶ En un moment determinat Jeff diu: «Quan era petit, érem tan pobres que fins i tot un caramel era una sorpresa.»